

НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ НАУК УКРАЇНИ
ІНСТИТУТ АРХЕОЛОГІЇ

АРХЕОЛОГІЧНІ ДОСЛІДЖЕННЯ В УКРАЇНІ 2015

КИЇВ * 2016

Головний редактор
БОЛТРИК Юрій Вікторович, канд. іст. наук

Редакційна колегія
БУЙСЬКИХ Алла Валеріївна, д-р іст. наук
ГОРБАНЕНКО Сергій Анатолійович, канд. іст. наук
ЗАЛІЗНЯК Леонід Львович, д-р іст. наук, проф.
ІВАКІН Гліб Юрійович, член-кореспондент НАН України, проф.
КРИЖИЦЬКИЙ Сергій Дмитрович, член-кореспондент НАН України
КУЛАКОВСЬКА Лариса Віталіївна, канд. іст. наук
МОЦЯ Олександр Петрович, член-кореспондент НАН України, проф.
ОТРОЩЕНКО Віталій Васильович, д-р іст. наук, проф.
ПОТЕХІНА Інна Дмитрівна, канд. іст. наук
СКОРИЙ Сергій Анатолійович, д-р іст. наук, проф.
СУПРУНЕНКО Олександр Борисович, канд. іст. наук
ТЕРПИЛОВСЬКИЙ Ростислав Всеволодович, д-р іст. наук, проф.
ЧАБАЙ Віктор Петрович, член-кореспондент НАН України, проф.

Затверджено до друку Вченою радою
Інституту археології НАН України

Прийом матеріалів:
Польовий комітет ІА НАН України
просп. Героїв Сталінграда, 12
м. Київ 04210
тел. (044) 254-11-37, 254-11-66
факс (044) 418-33-06

Виходить за підтримки
ВГО «Спілка археологів України»

А-87 Археологічні дослідження в Україні 2015. — К.: Стародавній Світ, 2016. — 272 с.
ISBN 978-966-2608-32-8

Видання є щорічником, який готується до друку Польовим комітетом Інституту археології НАН України. Містить інформаційні повідомлення про роботу археологічних експедицій поточного польового сезону.

Стане в нагоді науковцям, студентам і всім, хто стежить за розвитком сучасної української археологічної науки.

УДК 904(477)
ББК Т4(4УКР)2/4я43

В оформленні обкладинки використано фото городища Червоний Маяк на Херсонщині і знахідок із нього; фото О.С. Дзєніадзе

ISBN 978-966-2608-32-8

© Інститут археології НАН України, 2016
© Автори статей, 2016

Редактор: І.В. Черновол; оформлення обкладинки: А.В. Панікарський; верстка: С.А. Горбаненко

ПП «Видавництво «Стародавній Світ»

тел.: (044) 599-34-43

e-mail: books@ancientry.org

www.ancientry.org

Свідцтво про внесення до Державного реєстру видавців, виготівників і розповсюджувачів видавничої продукції ДК № 3991 від 24.02.2011 р.

Підписано до друку 16.12.2016 р. Формат 60 × 84 1/8. Папір офсетний.

Друк офсетний. Гарнітура Antiqua. Ум. друк. арк. 32,3.

Тираж 300 прим. Зам. № 16-12.

ВІННИЦЬКА ОБЛАСТЬ

БОЛТРИК Ю.В., ІГНАЧАК М., ЛІФАНТІЙ О.В., ШЕЛЕХАНЬ О.В. Дослідження Северинівського городища	7
РУДЬ В.С., ФЕДОРОВ С.С., ЗАЙЦЕВА О.В. Розвідки пам'яток трипільської культури на півдні Вінниччини	10
СЛЕСАРЄВ Є., ГОРДІЄНКО Р. Розвідки поблизу с. Северинівка	13
ЧЕРНОВІЛ Д.К., КОРВІН-ПІОТРОВСЬКИЙ А.О., РАДОМСЬКИЙ І.С., ПИВОВАРОВА Ю.С. Розкопки ранньотрипільського поселення Бернашівка	15

ВОЛИНСЬКА ОБЛАСТЬ

БАЮК В.Г. Археологічні роботи в Державному історико-культурному заповіднику м. Луцька ..	17
ВЕРБА Т. Розвідки в с. Хорохорин	19
МАЗУРИК Ю. Човен-довбанка з річки Турія на Волині	20
МАЗУРИК Ю., ХОМИЧ П. Знахідка човна-довбанка на річці Стир на Волині	24
ТЕЛІЖЕНКО С.А., МАНЬКО В.О., ВЕСЕЛЬСЬКИЙ А.П. Дослідження на Волині	25

ДНІПРОПЕТРОВСЬКА ОБЛАСТЬ

РОМАШКО В.А. (†) Археологічні розвідки порожистої частини Дніпра	28
РОМАШКО О.В. Археологічні розвідки у пониззі Самари	29

ДОНЕЦЬКА ОБЛАСТЬ

ГОЛУБЄВА І.В., ГОЛУБЄВ А.М. Розвідки у Сло-в'янському районі	30
ГОРБОВ В.М., БОЖКО Р.П., УСАЧУК А.М. До-слідження на території м. Маріуполя	31

ЖИТОМИРСЬКА ОБЛАСТЬ

ПАВЛЕНКО С.В. Розвідки в околицях Коростеня	33
ПЕТРАУСКАС А.В., ІВАКІН В.Г., БІБІКОВ Д.В., ПАВЛЕНКО С.В. Дослідження середньовічного кургану біля м. Олевськ	34

ЗАКАРПАТСЬКА ОБЛАСТЬ

КОТИГОРОШКО В.Г., МОЙЖЕС В.В. Досліджен-ня Малокопанського комплексу	37
ПРОХНЕНКО І.А. Дослідження Королівського замку Нялаб	38

ЗАПОРІЗЬКА ОБЛАСТЬ

АНДРУХ С.І., ТОЩЕВ Г.М., ТОЩЕВ А.Г. Дослід-ження на Мамай-горі	42
АНТОНОВ А.Л. Роботи експедиційного загону Запорізького обласного краєзнавчого музею	43
ГОЛИК А.А. Підсумки розвідки у Бердянському районі	43

ДЖОС В.С. Дослідження поселення Кам'яна Мо-гила II у Північному Приазов'ї	44
ДРОВОСЕКОВА О.В. Розкопки на території істо-рико-архітектурного музею-заповідника «Садіба Попова»	45
ЄЛЬНИКОВ М.В. Дослідження золотоординсько-го поселення «Мечеть-Могила»	48
ЗВІЛІНСЬКИЙ С.О. Археологічні експертизи в Запорізькій області	50
ПАПАНОВА В.А., ТОЩЕВ Г.М., ГОЛИК А.А. Розкопки курганного могильника № 2701 біля с. Дмитрівка	52
ТОЩЕВ Г.М., АНДРУХ С.І. Розкопки двох кур-ганів над Білозерським лиманом	53

ІВАНО-ФРАНКІВСЬКА ОБЛАСТЬ

МАКАРОВИЧ П.К., БОЛТРИК Ю.В., РУДЬ В.С., КОЧКІН І.Т. Пошуки курганних груп комарівсь-кої культури у Верхньому Подністров'ї	54
--	----

М. КИЇВ

КОЗЛОВСЬКИЙ А.О., КРИЖАНОВСЬКИЙ В.О. Дослідження по вул. Олегівській у м. Києві	56
---	----

КИЇВСЬКА ОБЛАСТЬ

БІБІКОВ Д.В. Розвідки на острові Вальківський у Вишгороді	58
ГОТУН І.А., ГОРБАНЕНКО С.А., ПЕТРАУС-КАС А.В., ШАХРАЙ Д.О. Середньовічні сільсько-господарські знаряддя з околиць Боярки та кон-текст їхньої фіксації	59
ГОТУН І.А., НЕПОМ'ЯЩИХ В.Ю., ШАХРАЙ Д.О. Обстеження багатощарового поселення в Крю-ківщині	61
ГОТУН І.А., СУХОНОС А.М., КАЗИМІР О.М., СИНИЦЯ Є.В., ГУНЬ М.О. Середньовічне сели-ще Ходосівка-Рославське за результатами робіт 2015 р.	62
ІВАКІН В.Г., БІБІКОВ Д.В. Археологічні дослід-ження посаду давньоруського Вишгорода	64
ІВАКІН В.Г., ПОЧИНОК Е.Ю., КОЗЮБА В.К. Роз-відки в Іванківському районі	66
КАЗИМІР О.М., ГОТУН І.А., БАБЕНКО Р.В., СИ-НИЦЯ Є.В., НЕПОМ'ЯЩИХ В.Ю., ШАХРАЙ Д.О., ГУНЬ М.О., ЛОЗНИЦЯ Т.В. Вивчення північної частини Софіївсько-Борщагівського поселення .	67
КАЗИМІР О.М., ГОТУН І.А., БАБЕНКО Р.В., ШАХРАЙ Д.О., ГУНЬ М.О., ЛОЗНИЦЯ Т.В. До-слідження прибережної смуги середньовічного селища в Софіївській Борщагівці	71
КАЗИМІР О.М., ГОТУН І.А., СИНИЦЯ Є.В., СИНИЦЯ М.Є., БАБЕНКО Р.В., ШАХРАЙ Д.О. ранньослов'янська пам'ятка в околицях Києва ..	73
МИЛАШЕВСЬКИЙ О.С. Дослідження в околицях с. Пилипча	75
НЕПОМ'ЯЩИХ В.Ю. Науково-рятувні роботи в с. Білогірська	76

ПЕТРАУСКАС А.В., БОНДАР К.М., ГОТУН І.А., СЕРГІЙЧУК Л.В. Дослідження у Ржищеві	76	БУЙСЬКИХ А.В., НОВІЧЕНКОВА М.В. Дослідження на території Римської цитаделі Ольвії ...	115
ПЕТРАУСКАС А.В., КИРИЛЕНКО О.С., ІВАКІН В.Г., ЗОЦЕНКО І.В., ПЕРЕВЕРЗЄВ С.В., ОСАДЧИЙ Р.М. Науково-рятивні дослідження на багатошаровому об'єкті Гатне 2	77	БУЙСЬКИХ А.В., ХМЕЛЕВСЬКИЙ Д.М. Дослідження північного оборонного комплексу римської цитаделі в Ольвії	116
ТЕТЕРЯ Д.А., ТОВКАЙЛО М.Т. Дослідження ґрунтового могильника давньоруської доби на східній околиці Переяслава	78	ГОРБЕНКО К.В. Дослідження укріпленого поселення Дикий Сад	118
ЧМІЛЬ Л.В., ОЛЕНИЧ А.М. Розкопки багатошарового поселення Іванків 3 в Іванківському районі	80	ІВЧЕНКО А.В. Роботи на некрополі Ольвії	121
КІРОВОГРАДСЬКА ОБЛАСТЬ		КРУТІЛОВ В.В., СМІРНОВ О.І. Розкопки античного поселення Борисфен (ділянка «Т»)	122
ЗАЛІЗНЯК Л.Л., КУХАРЧУК Ю.В., ШЕВЧЕНКО Т.О., ВЕТРОВ Д.О., ХОПТИНЕЦЬ І.М. Розкопки палеолітичних стоянок Андріївка 4 та Троянове 4В біля м. Новомиргород	81	КРУТІЛОВ В.В., ЧИСТОВ Д.Є. Роботи експедиції Державного Ермітажу на острові Березань	123
ЗАЛІЗНЯК Л.Л., НЕЗДОЛІЙ О.І. Дослідження палеолітичної стоянки Коробчине-курган	84	ФОМЕНКО В.М., ТОВКАЙЛО М.Т., ДЯЧЕНКО М.А., ТРЕБУХ О.О. Розкопки багатошарових пам'яток Гард і Лідина Балка	125
ОРЛИК О.П. Результати археологічних розвідок на Кіровоградщині	88	ОДЕСЬКА ОБЛАСТЬ	
СОБЧУК В., НЕБІА М., РУДЬ В., ТИХИЙ В. Розвідки у правобережній частині басейну середньої течії р. Синюха у 2014 р.	90	КЮСАК Д.В. Роботи на комплексі пам'яток «Кам'яне-Завалля»	127
ЛЬВІВСЬКА ОБЛАСТЬ		ПОЛТАВСЬКА ОБЛАСТЬ	
БАНДРІВСЬКИЙ М., ГАВІНСЬКИЙ А., ОПРИСК В. Рятівні розкопки у Винниках біля Львова	92	ЖАРОВ Г.В., ЛИСЕНКО С.Д. Дослідження пам'яток доби бронзи у Полтавській області	129
БІЛАС Н., ГАВІНСЬКИЙ А., ОПРИСК В. Розвідки у м. Винники та Пустомитівському районі	94	ЗАДНІКОВ С.А. Роботи на Східному укріпленні Більського городища	131
ВОЙЦЕЩУК Н., ОСАУЛЬЧУК О., НОВІЦЬКИЙ Р., НОВІЦЬКИЙ Т., КОНОНЕНКО О. Розвідки на Мостищині	95	ЗАДНІКОВ С.А., КОРОСТ І.І., ПРИЙМАК В.В., ГОПКАЛО О.В. Розвідки на території Більського археологічного комплексу	132
ВОЙЦЕЩУК Н., ОСАУЛЬЧУК О., ЧОПЕК С., ТРИБАЛА-ЗАВІСЛЯК К., БОБАК Д. Дослідження на Львівщині	96	МИРОНЕНКО К.М., СУПРУНЕНКО О.Б., СИДОРЕНКО О.В. Обстеження у місті Лубни	135
ГАВІНСЬКИЙ А. Розкопки поселення маліцької культури доби енеоліту Ставчани Х	97	МОГИЛОВ О.Д., ПАНЧЕНКО К.І. Розвідки на поселеннях Більського городища	137
ОСАУЛЬЧУК О.М., СИЛАЄВ О.М. Рятівні дослідження на багатошаровому поселенні Ременів 1 (ур. Бишів)	99	МОГИЛОВ О.Д., СКОРИЙ С.А., ПАНЧЕНКО К.І., РОМАШКО О.В., КРАВЧЕНКО О.М. Роботи на Більському городищі	139
ОСАУЛЬЧУК О., СИЛАЄВ О., САЛО Б., НАЗАР І. Дослідження на поселенні Старий Яричів 3	101	ПУГоловок Ю.О., ВОЛОДАРЕЦЬ-УРБАНОВИЧ Я.В. Дослідження Глинського археологічного комплексу	141
СИЛАЄВ О., САЛО Б., БІЛАС Н., КОНОПЛЯ В. Нові відкриття на Львівщині	103	РЕЙДА Р.М., ГЕЙКО А.В., САПЕГІН С.В. Розкопки Шишацького могильника	143
ФИЛИПЧУК А.М. Роботи у північній частині Плісненського археологічного комплексу в 2015 р. ...	105	СУПРУНЕНКО О.Б. Ґрунтовий некрополь скіфського часу в Полтаві	144
ФИЛИПЧУК М.А. Короткі підсумки робіт у південній частині Плісненського археологічного комплексу	105	СУПРУНЕНКО О.Б., КОВЕРКО А.В. Пам'ятки археології території Солоницької сільської ради Козельщинського району	146
ШНІЦАР М.Г., ПІДКОВИЧ А.Я., ТКАЧ Є.С. Дослідження по вул. Лева, 2 у м. Львові	106	СУПРУНЕНКО О.Б., КОРОСТ І.І., ШАПОРДА О.М. Роботи в ур. Перемірки у Більську	148
ШНІЦАР М.Г., ТКАЧ Є.С. Дослідження по вул. Весела, 5 у м. Львові	107	ШАПОРДА О.М., КОРОСТ І.І. Розвідки у Більському мікрореґіоні	149
МИКОЛАЇВСЬКА ОБЛАСТЬ		ШЕРСТЮК В.В. Розвідки в Полтавській області .	152
БІЛЯЄВА С.О., ІЄВЛЕВ М.М., ФІАЛКО О.Є., ЧУБЕНКО О.В. Роботи Південної Середньовічної експедиції в Очаківському районі	111	ШЕРСТЮК В.В. Розкопки Манжелійського городища	154
БУЙСЬКИХ А.В., КУЗЬМІШЕВ О.Г., ФОРНАСЬ Є.І. Дослідження ольвійського передмістя біля Західних воріт	114	ШРАМКО І.Б. Дослідження Західного Більського городища	156
РІВНЕНСЬКА ОБЛАСТЬ		ВОЙТЮК О. Роботи в Радивилівському та Рівненському районах у 2014 р.	
		ВОЙТЮК О. Розвідки на Рівненщині	
		ПЕТРАУСКАС О.В., ПАНИКАРСЬКИЙ А.В., МИЛАШЕВСЬКИЙ О.С., ДІДЕНКО С.В., СЕРГЕЄВА М.С. Матеріали археологічних досліджень	

об'єкту 3 вельбарської культури на поселенні Хрінники 1	160
ПРИЩЕПА Б.А., ВОЙТЮК О.П., ЧЕКУРКОВ В.С. Розкопки в Пересопниці	164
ПРИЩЕПА Б.А., ХАРКОВЕЦЬ Ю.І., ВОЙТЮК О.П., КОЖУШКО О.К. Дослідження на Рівненщині	167
ПШЕНИЧНИЙ Ю., ХАРКОВЕЦЬ Ю. Дослідження городища-замчища у Дубні	168
ТЕСЛЕНКО Д.Л., СЕМЕЛЯК О.І. Дослідження у центрі історичного Острога	170

СУМСЬКА ОБЛАСТЬ

ГРЕЧКО Д.С., БЕРЕСТ Ю.М., КОРОТЯ О.В., ОСАДЧИЙ Є.М. Розвідки на території Сумської області	172
ЖАРОВ Г.В., ЛИСЕНКО С.Д. Дослідження пам'яток доби бронзи у Сумській області	175
ТЕРПИЛОВСЬКИЙ Р.В., ЖАРОВ Г.В., ЖАРОВА Т.М., ШУЛЬГА О.С. Дослідження Лівобережної комплексної експедиції	176

ТЕРНОПІЛЬСЬКА ОБЛАСТЬ

СИТНИК О., КОРОПЕЦЬКИЙ Р. Геостратиграфічні дослідження стоянки Пронятин	178
ЯГОДИНСЬКА М., ІЛЬЧИШИН В. Дослідження біля с. Кордишів	180

ХАРКІВСЬКА ОБЛАСТЬ

АКСЬОНОВ В.С. Дослідження верхньо-салтівського катакомбного могильника	181
КОЛОДА В.В. Дослідження поблизу с. Мохнач ..	183
ЛЮБИЧЕВ М.В., ШУЛЬТЦЕ Е., ВАРАЧОВА К.Г., ФЛАТОВ Д.О. Дослідження пам'яток пізньоримського часу біля с. Війтенки	184
МИЗГІН К.В., ЛЮБИЧЕВ М.В. Дослідження могильника черняхівської культури біля смт Зачепилівка	185
ОКАТЕНКО В.М., ГОЛУБЄВА І.В. Рятівні дослідження Харківської фортеці	187
ОКАТЕНКО В.М., ГОЛУБЄВ А.М., ГОЛУБЄВА І.В. Наукові експертизи і розвідки у м. Харкові та Харківській області	188
ПЕЛЯШЕНКО К.Ю. Розкопки Циркунівського городища	189
СНІЖКО І.А., БАБЕНКО Л.І. Нові місцезнаходження кам'яного віку на Харківщині	191

ХЕРСОНСЬКА ОБЛАСТЬ

СИМОНЕНКО О.В., СІКОЗА Д.М., ДЗНЕЛАДЗЕ О.С. Дослідження пізньоскіфського могильника Червоний Маяк і городища Львове	194
---	-----

ХМЕЛЬНИЦЬКА ОБЛАСТЬ

ВЕТРОВ В.С., СТЕПАНЧУК В.М., КАРМАЗИ-НЕНКО С.П. Роботи історико-культурного заповідника «Межибіж»	196
СТЕПАНЧУК В.М., ВЕТРОВ В.С., КАРМАЗИ-НЕНКО С.П., ПОГОРІЛЕЦЬ О.Г. Роботи Нижньопалеолітичної експедиції ІА НАН України	197
СТРОЦЕНЬ Б.С., НЕЧИТАЙЛО П.О., СТАРЕНЬКИЙ І.О., КУЛШОВА А.А. Охоронні дослідження на території Кам'янця-Подільського	198

ЧЕРКАСЬКА ОБЛАСТЬ

КОРВІН-ПІОТРОВСЬКИЙ О.Г., ПІЧКУР Є.В., ЧА-БАНЮК В.В., ШАТІЛО Л.О. Роботи Трипільської експедиції	201
КУШТАН Д.П., ОВЧИННИКОВ Е.В. Дослідження пам'яток в околицях с. Водяники Звенигородського району	204
МАГОМЕДОВ Б.В., ДІДЕНКО С.В., МИЛАШЕВСЬКИЙ О.С. Могильник черняхівської культури Легедзине	207
ПРЯДКО О.О. Розвідки на території Золотоніського району Черкаської області	208
ШИДЛОВСЬКИЙ П.С., ПЕАН СТ., ЕЗАРТС П., ЛИЗУН О.М. Дослідження зони активної господарської діяльності першого ГПК Межирицької стоянки	210

ЧЕРНІВЕЦЬКА ОБЛАСТЬ

ІЛЬКІВ М.В., ПИВОВАРОВ С.В., КАЛІНІЧЕНКО В.А. Розвідкові дослідження на території Чернівецької області	214
ІЛЬКІВ М.В., ПИВОВАРОВ С.В., МИХАЙЛИНА Л.П., КАЛІНІЧЕНКО В.А. Дослідження Хотинської фортеці	216
ПЕТРАУСКАС О.В., АВРАМЕНКО М.О. Дослідження могильника черняхівської культури «Комарів 1»	218
ПЕТРАУСКАС О.В., КОВАЛЬ О.А., ШИШКІН Р.Г. Дослідження поселення черняхівської культури біля с. Комарів	219

ЧЕРНІГІВСЬКА ОБЛАСТЬ

БОНДАР О.М. Дослідження на території с. Малий Листвен	220
ВЕРЕМЕЙЧИК О.М., БОНДАР О.М. Дослідження Любецької експедиції	223
ЖАРОВ Г.В., ЛИСЕНКО С.Д. Дослідження пам'яток доби бронзи у Чернігівській області ...	225
КЕДУН І.С., ПАРХОМЕНКО О.Г. Дослідження поселення Магерки I	227
СИТИЙ Ю.М., МЕЗЕНЦЕВ В.І. Дослідження в Батурині	229
СКОРОХОД В.М., КАПУСТІН К.М., СИТА Л.Ф., ТЕРЕЩЕНКО О.В. Дослідження на посаді Виповзівського городища	229
СКОРОХОД В.М., МОЦЯ О.П., ЖИГОЛА В.С. Роботи на Виповзівському городищі	231
ЧЕРНЕНКО О.Є., КЕДУН І.С., КРАВЧЕНКО Р.М. Дослідження в Новгороді-Сіверському	232
ЧЕРНЕНКО О.Є., ЛУЦЕНКО Р.М., КРАВЧЕНКО Р.А. Роботи на території Мезинського національного природного парку	234
ЧЕРНЕНКО О.Є., НОВИК Т.Г., МІХЕЄНКО К.М. Архітектурно-археологічні дослідження Іллінської церкви у Чернігові	236
ЧЕРНЕНКО О.Є., НОВИК Т.Г., СОЛОБАЙ П.В. Дослідження на території Чернігівського дитинця	238

МЕТОДИ ПРИРОДНИЧИХ НАУК В АРХЕОЛОГІЇ

Вступне слово (Ю.В. Болтрик, С.А. Горбаненко, І.Д. Потехіна)	240	ПОТЕХІНА І.Д. Антропологічна експертиза нових матеріалів із поховальних пам'яток епох неоліту, енеоліту та ранньої бронзи	262
КОРІННИЙ В.І., РУДЬ В.С., КОСАКІВСЬКИЙ В.А. Петрографічні визначення знарядь праці з трипільських поселень Буго-Дністровського межиріччя	246	КОЗАК О.Д. Палеопатологічні дослідження антропологічних матеріалів з поховань доби бронзи — середньовіччя у 2014—2015 рр.	264
ГОРБАНЕНКО С.А. Палеоетноботанічні визначення	248	СЛОБОДЯН Т.І. Антропологічний аналіз кремацій (дослідження 2014—2015 рр.)	265
СЕРГЄЄВА М.С. Палеодендрологічні та антракологічні дослідження	253	РУДИЧ Т.О. Антропологічна експертиза	266
ГОРОБЕЦЬ Л.В. Дослідження решток птахів	256	ЛИТВИНОВА Л.В. Антропологічний матеріал із ґрунтового могильника Торговиця	268
ЯНІШ Є.Ю. Археозоологічні дослідження	258	ВІКТОРОВА П.Є. Палеопатологічні дослідження антропологічних матеріалів з поховань доби Київської Русі — середньовіччя у 2014—2015 рр.	269
ПОТЕХІНА І.Д. Дослідження геному, дієти та резервуарного ефекту на матеріалах епох епіпалеоліту — енеоліту Середнього і Нижнього Подніпров'я	261	МІНЕЙКО О.В. Палеопатологічні та антропологічні дослідження матеріалів з поховань княжої — ранньомодерної доби, а також масових поховань ХХ ст. у Західній Україні	270

городища виявлено яму значних розмірів. При зачистці її стінки знайдено: кераміку XII ст., сліди пожежі та згорілі дерев'яні колоди. Пам'ятка потребує більш детального дослідження та заходів з її збереження.

Городище у с. Кропивна (ур. Париж) виявлено у північній частині села. Воно знаходиться на мисовому виступі лівого берега р. Кропивна. Тут збереглися залишки земляних укріплень, які можна пов'язати з городищем та укріпленням посадом (рис. 1, 5). Фрагмент оборонного валу досить добре зберігся в західній частині городища, також частково зберігся і вал посаду. Поверхня майданчика городища на даний час розорюється під город. У його північно-західній частині зафіксовано невелику яму, при вивченні стратиграфії якої знайдено шар попелу з фрагментами згорілих дерев'яних конструкцій.

Від виявленого городища у східній частині с. Гельмязів збереглися тільки залишки земляних валів посаду, самі укріплення городища майже не простежуються (рис. 1, 6). На місці круглого городища розташовувалася церква. Свідченням цього є домінуюче підвищення округлої форми. Вся територія укріпленого посаду на даний час забудована будівлями лікарні, ТОВ «Млин», а також трьох приватних садиб. Укріплений посад городища у кінці XVI ст. був перебудований під фортечні потреби. У доступних для огляду ділянках тут зібрано підйомний матеріал XII, XV – XVIII ст.

На залишках відомих городищ давньоруського часу біля сс. Каленики, Бубнова

Слобідка, Золотоноша, Бубнів було проведено обстеження.

Слід зазначити, що під час огляду городища біля села Каленики встановлено значні обсяги злочинної і безкарної діяльності грабіжників-мародерів. Від місцевого мешканця отримано інформацію, що у вересні цього року поряд з городищем мародери за допомогою потужних металодетекторів знайшли та викопали з глибини близько 1 м церковний дзвін. Цю інформацію вдалось перевірити та зафіксувати точне місце грабіжницької ями, розміри якої становлять 1,2 × 1 м. Вона знаходилась за 60 м на північний захід від городища. На території пам'ятки також зафіксовано велику кількість слідів їхньої діяльності.

При вивченні городища та фортеці Бубнів (село відселене у 1968 р.) встановлено, що ця пам'ятка археології знаходиться у приватній власності. Вся територія обмежена для вільного проходу бетонною огорожею і охороняється озброєними людьми. На території пам'ятки побудовані різного призначення будівлі та вежі для полювання. Земельні роботи здійснюються без нагляду археологів. Пам'ятка потребує негайних заходів по поверненню до державної власності, адже з часом буде повністю знищена.

Слід відзначити, проведеному обстеженню надали допомогу та сприяння: місцевий краєзнавець В.О. Прядко, директор Піщанського краєзнавчого музею С. Чайка, директор Гельмязівського краєзнавчого музею С.В. Черненко, директор Домантівського краєзнавчого музею В.Ф. Почепцов.

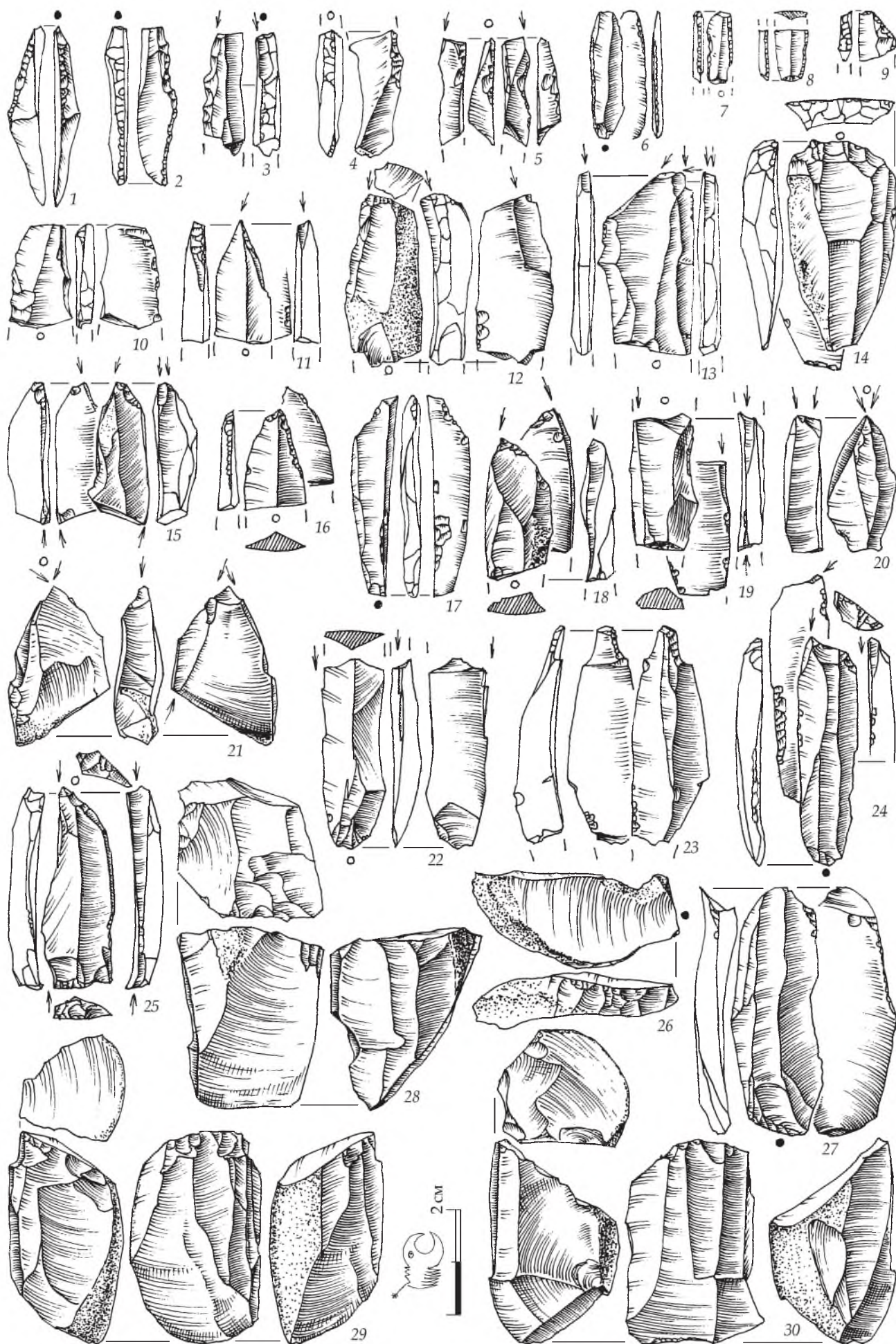
П.С. Шидловський, Ст. Пеан, П. Езартс, О.М. Лизун

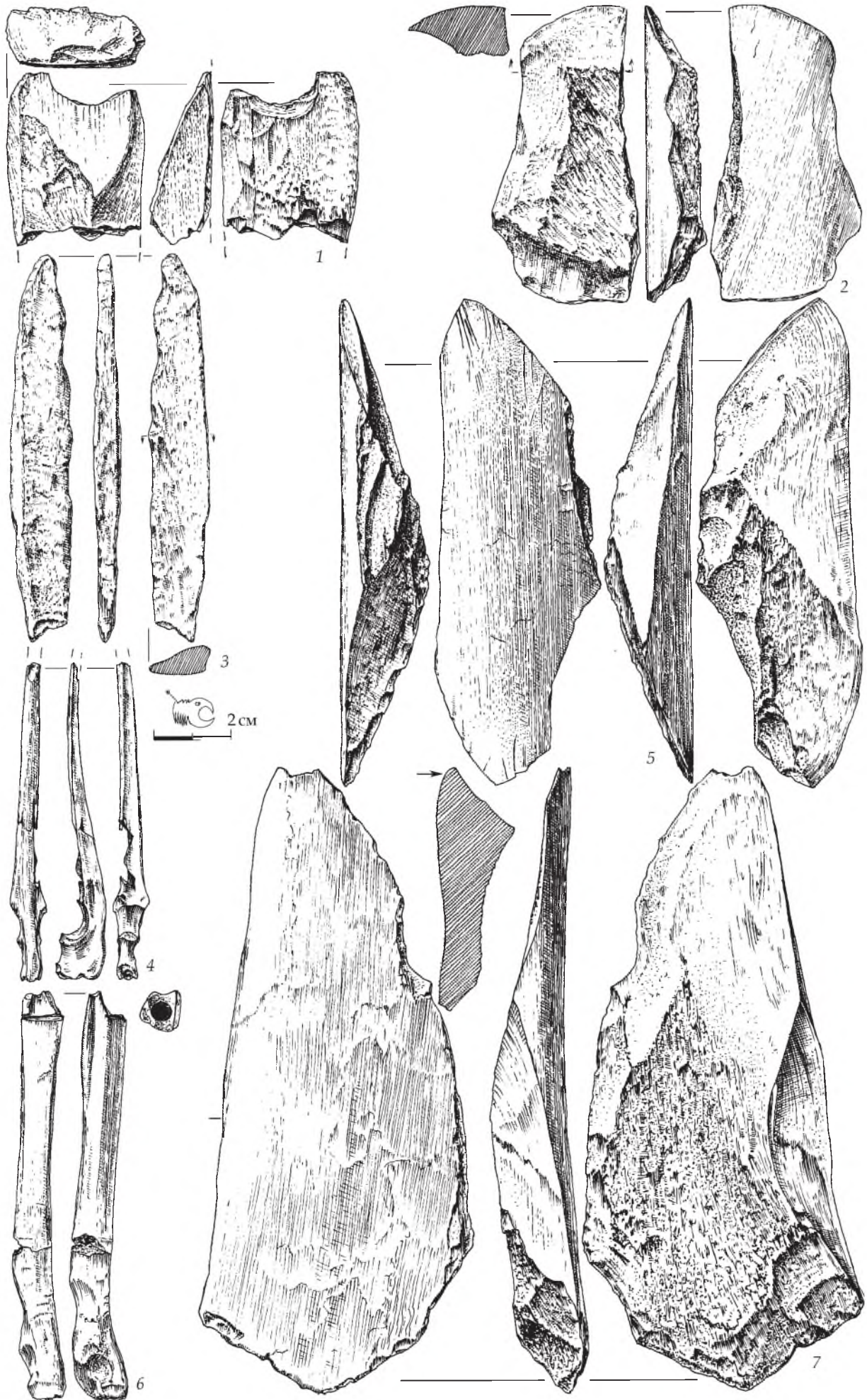
ДОСЛІДЖЕННЯ ЗОНИ АКТИВНОЇ ГОСПОДАРСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПЕРШОГО ГПК МЕЖИРІЦЬКОЇ СТОЯНКИ

Межиріцька пізньопалеолітична стоянка знаходиться на території с. Межиріч Канівського р-ну Черкаської обл. Пам'ятка розташована на мису, утвореному долинами річок Росі та Росави біля 20 км на захід від р. Дніпро і за 200 м від високого корінного схилу плато долини р. Рось. У результаті багаторічних (з 1966 р.) розкопок, здійснених вітчизняними та зарубіжними вченими, виявлено та досліджено чотири житлових конструкції та господарські об'єкти навколо

них. Датування за радіовуглецевим методом визначило вік пам'ятки у досить вузьких межах — близько середини 15 тисячоліття тому. З 2003 р. стоянка досліджується комплексною українсько-французькою експедицією спільно з Національним природничим музеєм (Париж) із залученням вітчизняних та зарубіжних спеціалістів у галузі археозоо-

Рис. 1. Межиріч, перший ГПК: вироби з кременю ►

◀ Рис. 2. Межиріч, перший ГПК: вироби з кістки

логії, геології, палеоботаніки, геоморфології тощо.

В останні роки роботи концентруються переважно на двох об'єктах поселення, а саме: ділянка насиченого культурного шару з ямою № 7 на південь від 1-го межиріцького житла першого господарсько-побутового комплексу (ГПК 1) та заповнення ями № 6, що належить до 2-го ГПК. З метою вивчення стратиграфічних особливостей та площі поширення насиченого культурного шару на південь від першого житла, були продовжені розкопки його ділянки у квадратах Т – Х/19 – 21.

Культурний шар на цій частині мисового підвищення залягає приблизно до глибини 3 м від сучасної поверхні, у світло-жовтому лесі з тонкими піщаними прошарками. Стан культурного шару добре збережений, подекуди порушований незначною кількістю кротовин; він являє собою суміш перепаленого кісткового вугілля та дрібних уламків кісток, серед яких і розташовується основна кількість знахідок — фауністичні рештки, вироби з кременю, кістки та бивня, поодинокі фрагменти вохри, які, судячи з розташування, не зазнали значного переміщення.

Загальна кількість виробів із кременю на поточний момент складає близько 1300 екз., з яких вироби з вторинною обробкою складають 13,3 %. Нуклеуси представлені рів-

ною мірою одно- та двоплощадковими (2 % від відходів) (рис. 1, 28 – 30), виявлено значну кількість різцевих сколів, що складають 5 % від відходів виробництва (рис. 1, 1 – 5). Найбільшу кількість знарядь становлять різці — 35 %, серед яких домінують бокові ретупні на пластинах (рис. 1, 11 – 13, 15, 18 – 22, 24, 25). Серед інших категорій значний відсоток складають тронковані та ретушовані пластини (34 %) (рис. 1, 10, 27), мікроліти представлені атиповими прямокутниками, вістрями і їхніми фрагментами (13 %) (рис. 1, 6 – 9), ретушовані відщепи (12 %). Поодинокими виробами представлені знаряддя для обробки шкіри — проколки (рис. 1, 16, 17, 23) та скребки (рис. 1, 14).

Серед фауністичних знахідок у культурному шарі виявлено кісткові рештки переважно мамонта та зайця, також присутні кістки вовка та лисиці. Виявлено досить представницьку серію виробів із кістки та бивня, серед яких слід назвати проколки з променевих кісток зайця (рис. 2, 4), скребки (рис. 2, 2, 5), ножі (рис. 2, 7) та проколка (рис. 2, 3) з відщепів трубчастих кісток мамонта, кістки дрібних ссавців з поперечними надрізами (рис. 2, 6), поодинокі вироби з бивня.

Особливості у співвідношенні категорій виробів із кременю та кістки, що походять із заповнення житла № 1 з одного боку та з оточуючого культурного шару з іншого, дають можливість з'ясувати господарську спеціалізацію різних ділянок стоянки.